

Boze Boeren

waarom boeren zo snel in de weerstand schieten

- René Schepers Wakker Boer

Als Wakker Boer houden we ons al vijf jaar bezig met het verbinden van Boer en Samenleving. Het lukt maar beperkt om boeren en de sector anders te laten acteren met de samenleving. Mijn vraag is: wat maakt het zo lastig en weerbarstig? In tijden van verandering is het nodig om als landbouw goed te acteren met de samenleving.

(Wed)strijd om de ondernemersruimte

In Nederland hebben we te maken met 'een (wed)strijd om de 'ondernemersruimte'. Een wedstrijd met een veel partijen (overheid, landbouw, industrie, woningbouw etc.) en het gaat over harde zaken (grond, geld, inkomen van de boer, markt, duurzaamheid, water, klimaat) en over zachte zaken (beleving, emotie, gevoel, mindset samenleving, waardering voor de boer en mentale gesteldheid boeren). Een wedstrijd is prima en gezond: spelen volgens de spelregels, fair spel, competitie, soms winnen/soms verliezen, een teamspel, een VAR, af en toe een tackel en waar nodig gele en rode kaarten. Zoals da bij een wedstrijd hoort. De landbouw en de boeren raken steeds meer in beknelde in deze 'wedstrijd, zowel inhoudelijk als mentaal. Dat is zorgelijk. Bovendien dreigt de wedstrijd binnen de landbouw en tussen de landbouw en de samenleving, te veranderen in een 'strijd'. Dat geeft alleen maar verliezers. De landbouw kan de grote verliezer worden, deels ook door de eigen manier van acteren (defensief, reactief, soms zelfs agressief). Een andere manier van acteren is nodig.

Het maatschappelijk speelveld

De landbouw heeft in Nederland een prachtig maatschappelijk speelveld, we onderscheiden vier soorten groepen:

1. Samenleving die actief en kritisch is: de 'bozen': ze weren zich actief tegen de landbouw, wakker dier, sommige Kamerleden, de stikstof freaks etc. (1 miljoen mensen)
2. Samenleving die positief is en geniet van de sector: de 'fans' de 2 miljoen kijkers van de Boerderij, de 250.000 bezoekers van bedrijven per jaar, de bezoekers van Kom in de Kas, de kinderen die genieten van boerderij-educatie, mensen op zorgboerderijen. (4 miljoen mensen)
3. Samenleving die niet veel zegt maar vertrouwen heeft in de landbouw: 'de stilzwijgende genietters' alle recreanten die ontspannen door het boerenland fietsen, de mensen die dagelijks zonder na te denken van het voedsel genieten en vertrouwen op de kwaliteit, de burgers die meeprofiteren van de groene energie etc. (9 miljoen mensen)
4. Samenleving die zwijgt maar kritisch luistert: 'de berm-bommen' de mensen die vragen stellen over de toekomst, de milieuvervuiling van boeren, boeren en klimaat etc. maar die best en graag samen willen kijken naar oplossingen (2 miljoen mensen). Als je ze verkeerd benadert dan ontploffen ze.

Het is de kunst om goed om te gaan met de verschillende groepen: met 'de bozen' moet je stoeien (geen strijd aangaan), de 'fans' moet je aan je binden, de 'stille genietters' moet je bewegen om zich aan je te verbinden (informerend en betrekken) en de 'berm-bommen' moet je (be)roeren (aandacht geven) zodat ze zich niet vervreemden en ontploffen. De verdeling van het maatschappelijk speelveld

voor de landbouw kan niet beter. Het spel is eenvoudig en leuk als je je energie goed verdeeld over de 4 groepen. Er is geen andere sector in Nederland met zo'n mooi speelveld.

Toch zijn de boeren en de sector vaak in het defensief, teleurgesteld en gekwetst, belandt de Landbouw met regelmaat in vechtpartijen met de 'bozen'. Of laten ze zich verleiden om te gaan strijden en zich te verdedigen. Langzamerhand wordt het hele speelveld (ook de andere groepen) daar moe en verdrietig van. De Corona-tijd bood me ook de kans om te reflecteren en diep na te denken over de vraag die mij zo fascineert: hoe komt het dat de boeren zo snel in de weerstand belanden?

Van 'nooit meer Honger' naar 'Volhoudbaar'

De landbouw is in verandering van 'Nooit meer Honger' naar een nieuwe balans in termen als 'Volhoudbare landbouw/kringlooplandbouw'. Verschillende namen voor hetzelfde: werken vanuit het geheel, de balans en evenwicht tussen veel aspecten. Net als vele anderen beschrijf en benoem ik al jaren deze verandering, die gepaard gaat met aanpassen en vernieuwen door de Landbouw. Mijn corona-ontdekking was dat ik één ding had vergeten: de fase voor 'Nooit Meer Honger', n.l. 'Honger'.

Van 'Honger' naar 'Nooit Meer Honger'

De boeren hebben de samenleving gebracht van 'Honger' naar 'Nooit meer Honger'. De landbouw als voedsel-koning van Nederland. Bijna tegen het goddelijke aan. De landbouw heeft deze rol tot in perfectie en grootsheid vormgegeven. Niet alleen in Nederland maar zelfs wereldwijd. De voedsel-koning-keizer-admiraal van de wereld. Een geweldige prestatie en een ongekende positie. Op de toppen van je kunnen, op de toppen van de macht. Ongenaakbaar. De wereld mogen helpen. Plotseling zag ik in corona-crisistijd de verlichte tractoren rijden naar eenzame ouderen. De boeren even terug in de Voedsel-koningsrol. Toen zag ik het licht en begreep ik de weerstand van de boeren.

De samenleving vraagt de landbouw te veranderen. Samen op zoek te gaan naar ideeën en oplossingen voor het voedselsysteem van de toekomst, een andere invulling van ecologie en natuurbeheer, omgaan met klimaat etc. De samenleving vraagt de Landbouw de positie van voedsel-koning van de wereld los te laten en/of anders vorm te geven. Op mijn autorit naar Friesland realiseerde ik me 'pas' dat deze verandering ook een rouwproces is. Een rouwproces dat vraagt om steun en begrip van de samenleving.

De overgang van de konings-positie naar de samenwerkings-positie in de 'volhoudbare' landbouw is lastig. In plaats van de onaantastbare Voedsel-Koning naar een rol als onmisbare teamspeler in een team met de samenleving in het voedsel-systeem, in natuurbeheer, in waterbeheer, in klimaat etc. Het is een nieuwe rol. Een mooie rol waarin je samen met anderen werkt en vormgeeft aan de toekomst van het land op alle mooie en betekenisvolle onderwerpen. De boeren zijn onmisbaar. Dat gaat echter niet zonder rouwen over het verlies en loslaten van de positie van de afgelopen 50 jaar.

Het is belangrijk dat de samenleving de boeren daarin erkennen en steunen, dan kunnen we samen werken aan een nieuwe toekomst. Ik denk dat boeren uiteindelijk gemaakt zijn om goed te acteren in een 'volhoudbare samenleving', waarin samen-doen, samen-delen, elkaar iets gunnen centraal staan.

Modern acteren

Met corona-energie werd mij helder wat er moet gebeuren met de landbouw als het gaat om beter acteren met de samenleving. Het gaat om het omvormen van 'de grondhouding' van de sector en de boeren in 7 bewegingen. Ik benoem dat als 'Modern acteren'.

Figuur: Modern acteren 7 bewegingen

1. Van Boer-Perspectief naar Maatschappelijk-Perspectief
2. Van Defensief naar Proactief/opbouwend
3. Van 'Vechten' naar 'Omarmen'
4. Van 'Problemen' naar 'perspectieven'(Uitdagingen)
5. Van Ik naar Wij (samen, ik ben omdat wij zijn)
6. Van Weten naar Niet-weten (twijfelruimte/open/vrije ruimte)
7. Van '(vast)Stellen' naar 'Geven en Gunnen' (de houding en stijl)

Deze 7 principes hebben we vanuit Wakker Boer omgezet in een Programma ZinInBoeren, een programma voor boeren en de samenleving, met als motto: *'dat boeren er weer 'zin' in hebben en dat de samenleving weer 'zin' heeft in boeren.* Met boosheid alleen komen we vaak niet verder. De andere grondhouding kan helpen om succesvoller te zijn in het samenspel met de samenleving, waarbij je dan juist gebruik maakt van het mooie speelveld in de samenleving.

Programma ZinInBoeren

ZinInBoeren: een praktisch programma waarmee boeren, overheid en samenleving zelf aan de slag kunnen om te werken aan een goed samenspel in de nieuwe 'volhoudbare' landbouw en samenleving. Onze oproep aan alle boeren en partijen in de agrarische wereld is om deel te nemen aan het programma ZinInBoeren. Doe het samen, stop met elkaar vliegen afvangen, en doe het met de samenleving waarin je woont, leeft en werkt.

